

CULTURA I ESPECTACLES

B2 Nou
diccionari

AVUI
anglès-català
diccionari

B3 Festival
Cinema



Carme Giró
BARCELONA

'Cartes d'amor'. Aquest és el títol del volum que sortirà publicat pròximament, per Edicions 62, recopilant les cartes que Pere Calders va escriure a la seva dona, Rosa Artís.

En total, el volum aplegarà 154 cartes, escrites per l'autor de *Cròniques de la veritat oculta* des de juliol de 1940 a l'abril del 1941. La correspondència obre al lector tot un món en l'univers personal de Calders, oferint els seus aspectes més íntims i humans i reflectint, al mateix temps, la intensitat i passió d'una relació poc coneguda pels lectors: l'amor que Calders sentia per Rosa Artís, que va començar a manifestar quan estava pendent del seu divorci amb Mercè Casals. Un amor que va durar fins al final, ja que la Rosa va estar al costat de l'escriptor fins a la seva mort, el 21 de juliol de 1994. Ara, Rosa Artís, de 80 anys, està molt satisfeta que les cartes surtin a la llum, després d'haver-les guardat durant anys i anys com un dels tresors més preuats.

Podria ser l'argument d'una pel·lícula, si no fos perquè va marcar l'existència d'una generació castigada per la Guerra Civil. Pere Calders estava exiliat a Mèxic, igual que tota la família Artís (els germans Artís, entre els quals la Rosa i l'Avel·lí, el popular Tísner).

Tots ells es coneixien de quan eren nens de vuit i nou anys. Amics, per tant, de l'ànima, fins al punt que, exiliats primerament a França, en les cartes que Calders escrivia des de París a la família Artís, que eren a Tolosa, qualificava a Tísner de "el meu germà gran" i explicava que enyorava "l'alegria i les partides d'escacs" amb la seva germana Rosa.

Cartes des de Mèxic

A Mèxic, les seves vides s'acaben creuant definitivament. Pere Calders hi arriba abans que la seva dona, Mercè Casals, que desembarca al país americà uns mesos després, a finals del 39. Però la seva relació sembla que ja estava trencada abans d'exiliar-se.

Durant un temps viuen a la



L'escriptor Pere Calders al costat de la seva dona, Rosa Artís, en una foto presa el 1986 a la seva casa de Barcelona

Crònica de la veritat oculta

Es publiquen les cartes d'amor de Pere Calders a la seva dona, Rosa Artís

mateixa casa a Mèxic, juntament amb el germà de Mercè Casals. Però Pere Calders s'havia enamorat de Rosa Artís d'una manera, com afirma Francesc Vallverdú, que ha portat a terme l'ordenació i edició de les cartes, "apassionada i boja". El fet que ell encara sigui un home casat fa que la família Artís no vegi la relació de gaire bon ull al començament.

Això provoca que les seves trobades siguin escadusseres, però que, quan es troben, Calders entregui personalment a la seva enamorada un munt de cartes que ha anat escrivint durant els seus dies d'espera.

Cartes, per tant, "romàntiques, a vegades fins i tot una mica repetitives, però que testimonien la humanitat de Pere Calders", segons les qualifica Vallverdú, que afegeix: "Fins i tot en les cartes d'amor es nota

l'extraordinari escriptor que hi ha darrere. I al lector el sorprendrà la humanitat que se'n desprèn, quan Calders explica els seus sentiments, el seu enamorament i enyorament."

Correspondència i notes

Les primeres cartes daten del juliol de 1940, any en què la correspondència és molt intensa. A partir del març de 1941, quan Calders deixa el domicili dels Casals, el ritme de les cartes baixa, probablement perquè la parella es pot veure amb més tranquil·litat i menys

reticències familiars.

Les cartes que aplega el volum s'acaben a l'abril del 1941. El juliol de 1942, el mateix dia que Calders signa l'acta de divorci, es casa amb Rosa Artís. Les dues dones s'havien fet amigues i tenien molt bona relació.

Posteriorment a això, el volum aplega també algunes de les notes, o petites cartes, que Calders deixava a la seva dona Rosa durant la seva vida diària, ja vivint a Barcelona. Una de les més emotives, segons explica Vallverdú, podria ser una nota que l'escriptor va deixar a la seva dona

una nit, ja als anys 90, quan en arribar a casa la va trobar adormida. La nota deia: "T'estimo i t'enyoro moltíssim. Molts petons i fins demà." La va deixar a la tauleta de nit de la Rosa, per quan es despertés.

Ara, la Rosa espera il·lusionada l'edició d'aquestes cartes, que Calders estava disposat a publicar si els seus editors ho trobaven interessant. L'escriptor pensava que aquella correspondència s'havia perdut, amb el gran bagul familiar que van perdre durant la travessia de tornada de Mèxic a Barcelona, el 1962, en el qual hi havia també nombrosos originals i escrits de Calders. Però la seva dona les conservava. Un petit tros d'història personal que es convertirà en crònica per a tots els admiradors de l'autor de *L'ombra de l'atzavara* i *Invasió subtil* i altres contes.